

УДК 338.48:330.31
DOI: 10.15673/fie.v16i2.2944

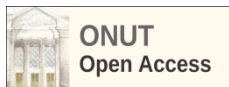
Бєлєбородова М.В.

кандидатка економічних наук, доцентка
кафедра туризму та економіки підприємства
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
проспект Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, Україна, 49005
E-mail: bieloborodova.m.v@nmu.one
ORCID ID: 0000-0001-8329-7679

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ

Стаття присвячена обґрунтуванню значення культурного та етнічного туризму для підвищення туристичної привабливості Дніпропетровської області в умовах сталого розвитку регіональної туристично-рекреаційної системи. На підставі критичного аналізу наукової літератури наведено авторське визначення сталого розвитку туристично-рекреаційної системи регіону. Запропоновано узагальнити видове різноманіття культурного та етнічного туризму на основі виокремлення таких типів, як власне культурно-етнічний туризм та етнографічний туризм. Розглянуто основні матеріальні та нематеріальні об'єкти культурної спадщини Дніпропетровщини, доведено наявність значного недостатньо реалізованого туристичного потенціалу поліетнічного регіону. Узагальнено основні орієнтири розвитку культурно-етнічного туризму Дніпропетровської області, серед яких виокремлено природний (рекреаційно-оздоровчий потенціал), етнічний (етносадиби, музеї, народні ремесла) та культурний (сакральні об'єкти та інші культурні ландшафти) напрями.

Ключові слова: культурний та етнічний туризм, туристично-рекреаційна система, нематеріальна спадщина, етносадиба, традиції.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Збалансований розвиток національної соціально-економічної системи України в умовах війни на подальшого повоєнного відновлення не є на сьогодні питанням дискусії – це, безумовно, нагальна потреба. Прогнози щодо посилення міжнародного інтересу до культурної та природної спадщини нашої держави вимагають реакції вже сьогодні. Звідси випливає необхідність створення чіткої дорожньої карти сталого розвитку туристично-рекреаційного комплексу України, першим етапом якої має стати розробка загальноживаного термінологічного апарату. Так, існують доволі різні підходи до визначення складових, які можуть бути включені до регіональної туристично-рекреаційної системи, однак переважна більшість із таких підходів, окрім іншого, обов'язковою її частиною визначають саме культурний ландшафт.

Україна як багатонаціональна держава має в своєму розпорядженні значні ресурси для розвитку культурного та етнічного туризму, обумовленого етнокультурною різноманітністю населення, що зберегло свій спосіб життя, свою культуру та традиції, що передаються з покоління в покоління, а також наявністю атрактивних етнокультурних об'єктів.

До етнічної культури великий інтерес проявляється в багатьох регіонах планети, що виражається через низку етнографічних досліджень та експедицій, організацію семінарів та конференцій з етнонаціональних проблем, видання наукових праць про особливості культури та побуту етносів.

Культурно-етнічний туризм (етнокультурний) – спеціалізований вид туризму, який сформувався шляхом синтезу науково-практичних напрацювань в сфері туризмології, культурології, етнографії, туристичного краєзнавства. Мінімальним набором ресурсів для культурно-етнічного туризму може стати будь-яка місцевість з народом, який там проживає. Але для широкого розвитку даного виду туризму потрібний ресурсний потенціал культурної та природної спадщини.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Проблематика визначення туристично-рекреаційної системи широко розглядається вітчизняними вченими. Наприклад, Хитра О. [9, с. 3] відзначає, що «...досліджувана система має певну ієрархію: на макрорівні йдеться про цілісність туристично-рекреаційної галузі в масштабах національної економіки...». Натомість, в дослідженні [12, с. 15] визначено такі дві властивості туристично-рекреаційної системи, як соціальна спрямованість та проблемна орієн-

тованість. Загалом, автори погоджуються із твердженням про те, що туристично-рекреаційна система представляє собою суспільно-просторову систему, основними елементами якої є культурний та природний ландшафти з точки зору їх туристичної привабливості.

Слід відзначити, що культурно-етнічні особливості територій як спосіб підвищення туристичної привабливості розглядалися такими науковцями, як Джаман В., Джаман Я. та Чаплінський П. [1]. Автори на основі дослідження національних культурних пам'яток Чернівців запропонували бальну оцінку атрактивності туристичних об'єктів міста і за етнічною «приналежністю». Проте, слід зазначити, що такі «етнічні» об'єкти можуть становити значну цікавість не лише для окремих національностей, але і для всього суспільства. Безугла Л. та ін. [2] обґрунтували значення ЮНЕСКО для розвитку різних видів туризму в Україні та країнах Європейського Союзу. Макарчук Н. в своєму дослідженні [3] розглянув питання про виховну роль етнотуризму, а також запропонував відповідний термінологічний апарат. Подолян Я. та ін. [4] та Ліхоносова Г. [5] розглянули організаційно-економічні засади етнічного та культурного туризму та їх значення у повоєнний період. Бондаренко Л. [6] досліджувала міжнародний досвід розвитку туристичних регіонів, а шляхи його застосування для місцевих громад на прикладі Петриківщини запропоновані в роботі [7]. Однак, обґрунтування ролі культурного та етнічного туризму для конкретних регіонів України, пошук шляхів їх збалансованого розвитку все ще недостатньо висвітлені у відповідній літературі.

Формулювання цілей дослідження. Формулювання цілей даного дослідження полягає в об-

ґрунтуванні значення культурного та етнічного туризму для підвищення туристичної привабливості Дніпропетровської області в умовах сталого розвитку регіональної туристично-рекреаційної системи.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Критичний аналіз наукової літератури в сфері визначення поняття «туристично-рекреаційна система» дозволив зробити висновок про ряд її специфічних характеристик, серед яких обов'язкова наявність певної просторової організації, спрямованість, з одного боку, на споживача, а з іншого – на наявний історико-культурний, природно-рекреаційний, інфраструктурний та людський потенціал. Таким чином, сталий розвиток туристично-рекреаційної системи регіону полягає в балансі інтересів щодо, по-перше, гармонійного розвитку наявного потенціалу регіону (історико-культурного, природно-рекреаційного, інфраструктурного, людського), і, по-друге, забезпечення соціального благополуччя через задоволення туристично-рекреаційних потреб на основі раціонального та ефективного використання наявного потенціалу.

Розглянемо більш детально значення культурно-етнічної компоненти регіональної туристично-рекреаційної системи. Як впливає із огляду наукової літератури, поняття «етнічний» і «культурно-етнічний туризм» сучасниками використовуються як синоніми. У багатьох джерелах термін «етнографічний» вживається як синонім «етнічного» туризму, і походить він від слова «етнографія». Дослідити, а також на короткий період стати частиною історії та культури певного етносу – це більшою мірою підвищує цінність етнографічного туру та є метою етнічного туризму (табл. 1).

Таблиця 1

Видове різноманіття культурного та етнічного туризму*

Культурно-етнічний туризм	Етнографічний туризм
Ностальгічний туризм – подорожі з метою відвідування місць свого народження або місця, де жили раніше пращури. Виник наприкінці ХХ століття. Пов'язана його поява з рішенням Британського туристичного управління (British Travel Association) закликати нащадків, що колись іммігрували, повернутися на батьківщину з метою дізнатися своє історичне коріння.	Джайлоо-туризм з'явився порівняно недавно, в результаті практик туристських підприємств Великобританії, Німеччини і Швейцарії, тут є елементи екстремального туризму. Назва перекладається з як «альпійський луг або гірське пасовище». Джайлоо-тури передбачають відвідування віддалених від цивілізації місць, де немає електрики та мобільного зв'язку
Генеалогічний туризм – це різновид ностальгічного туризму, при якому туристи відвідують країну із єдиною метою знайти своїх родичів.	Антропологічний туризм, що передбачає вивчення культур тих етнічних спільнот, які вже зникли (перестали існувати). Туристи відвідують місця їхнього колишнього проживання з метою знайомства із нинішньою сучасною культурою.
Пізнавальний туризм – має на меті загальний інтелектуальний та емоційний розвиток туристів на основі відвідування різних місцевих та світових атракцій та розширення базових знань про них.	Аборигенний туризм, де корінний народ залучений до організації туристських маршрутів їхньою територією. За такого туризму розробляється екскурсійна програма, яку проводять самі мешканці. Туристи відвідують села аборигенів, знайомляться з їхньою історією, культурою, танцями, музикою та національною кухнею, а також оглядають пам'ятки місцевої природної фауни та флори

*Складено автором на основі джерел [3-5]

Етнічний туризм можна розглядати як підвид культурно-етнічного туризму, націлений на вивчення окремо взятого етнічного буття, тоді як подорож з етнокультурною мотивацією варто розглядати як більш складніший феномен. Ми, однак, пропонуємо узагальнити видове різноманіття культурного та етнічного туризму на основі виокремлення таких типів, як власне культурно-етнічний туризм та етнографічний туризм. Слід підкреслити, що провідна роль у координації культурної діяльності в усьому світі належить ЮНЕСКО та ЮНВТО [2].

Культурну спадщину регіону необхідно розглядати як систему, як даність для збереження пам'яток, як безпосередню та суттєву частину національного культурного надбання, як особливі елементи, що визначають самобутню регіональну культуру. Регіони, маючи велику кількість соціально-географічних, економіко-географічних, історико-культурних, історико-археологічних, архітектурно-мистецьких, культурних та інших пам'яток, що належать до спадщини, не завжди характеризуються розвинутою туристичною галуззю. Також не всі ці об'єкти мають офіційний статус об'єктів культурної спадщини, хоча багато хто може претендувати на внесення до кадастру, принаймні локального рівня. Під впливом географічного положення, природних особливостей території та історичних подій складаються унікальні регіональні особливості спадщини. Пропонуємо розглянути їх на прикладі Дніпропетровської області.

Етнічний склад населення Дніпропетровської області змінювався протягом історії регіону. У середньовіччі дніпровська долина належала до Київської Русі і заселялася в основному слов'янським населенням. У XVI-XVII століттях на територію Подніпров'я були заселені козаки, які склали переважну більшість населення, саме в цей час формується традиція козацьких пісень, яка з 2016 року входить до списку Світової нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО.

У другій половині XIX століття на Дніпропетровщині відбулася радикальна зміна у складі населення: до місцевих жителів прибуло значне число іноземних робітників, зокрема з Німеччини, які працювали на залізницях та промислових підприємствах. Це призвело до формування нових етнічних груп та культурного розмаїття. Загальна кількість етнічних груп в області сьогодні налічує близько 120 одиниць. Сюди входять і представники різних національних меншин: поляки, болгары, румуни, греки та інші.

Сучасна Дніпропетровщина є однією з найбільших за площею та населенням областей у країні, а також є важливим економічним, культурним, історичним центром України та здійснює значний внесок у її розвиток. Особливістю проживання малих етнічних груп населення на території Дніпропетровської області є те, що вони проживають як концентровано у низці муніципальних районів так і дисперсно на всій території області. Таким чином, поліетнічність населення може впливати та позначитися на туристичній пропозиції у сфері етнокультурного туризму. Рекреа-

ційна підсистема регіону відрізняється різноманітністю нематеріальних активів від створення етнічного туристського продукту.

Найвідомішими туристичними об'єктами Дніпропетровській області (з поміж майже 12 тисяч нерухомих культурних пам'яток регіону, які перебувають на обліку) є [10]:

– с. Старі Кодаки, на місці якого у 1635 році біля першого дніпрового порогу – Кодацького – польським урядом була побудована фортеця Кодак;

– історико-культурні пам'ятки та музеї Дніпра;

– місця поховань скіфської доби, наприклад, могила «Чортотлик», що знаходиться поблизу міста Нікополь на Дніпропетровщині;

– місця розташування колишніх козацьких січей, зокрема Томаківська, Базавлущка, Микитинська, Чортотлицька, Підпільна (Нова Січ);

– комплекс музеїв та майстерень Петриківського розпису в с. Петриківка.

Петриківський розпис – це унікальний вид народного мистецтва, що виник на початку XX-го століття. Він характеризується яскравими кольорами, деталізацією та геометричними орнаментами. Цей стиль розпису широко використовується в декоруваних різних предметів побуту, включаючи посуд, скрині, меблі та інші речі.

Місцеві пам'ятки, що заслуговують уваги, сконцентровані в межах Петриківської громади Дніпропетровської області:

– головний осередок петриківського розпису Центр народного мистецтва «Петриківка», в якому працює 40 майстрів, які створюють унікальні шедеври народного мистецтва;

– місцевий етнографічний музей, де представлена історія селища та етапи становлення петриківського ремесла;

– музей Федора Панка – цінний тим, що в повному об'ємі представляє етапи розквіту Петриківки;

– історико-етнографічний комплекс «Козацька сотня» – це унікальна культурна пам'ятка, яка відображає життя та культуру козаків на території України. Комплекс знаходиться на території села Петриківка, відкритий для відвідувачів з 2013 року. Петриківка, як приклад популяризації культурного туризму на Дніпропетровщині, має найбільший туристично-рекреаційний потенціал в регіоні.

Що стосується культури і традицій Дніпропетровщини, то можна сказати, що вона має багату історію, культуру та природу, що робить її привабливою для туризму. Зокрема, у 2014 розпочалися дослідження з метою збирання та збереження козацьких пісень Дніпропетровщини, а у 2016 році їх включили до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Експедиція зі збору та фіксації зразків цих пісень охопила Павлоградський, Нікопольський, Дніпровський, Криворізький райони, міста Жовті Води та Дніпро. У процесі дослідження вдалося зібрати значний фото- та відеоархів [11; 13]. Комітет ЮНЕСКО виділив три колективи, які виконували

козацькі пісні: «Криниця», «Богуславочка» та «Пер-

Окремої уваги також заслуговує традиція приготування козацької «зливоної каші» [14], яка відома на Дніпропетровщині, а витoki має в селищі Карнаухівка – історичному зимівнику козака Карнауха в Кам'янському районі Дніпропетровської області. Славнозвісна каша навіть увічнена на гербі Карнаухівки, який зображує і зображує символічного Карнауха із казаном каші

Отже, однією з перспективних територій у розвитку етнічного туризму є Дніпропетровська область, що має низку конкурентних переваг (наявність різних форм народної творчості, в тому числі проведення найпопулярніших масових національних свят; виробництво ексклюзивних товарів та послуг, які є продуктами народних ремесел; наявність великої кількості та різноманітності видів об'єктів культурної спадщини).

Дніпропетровська область є мультикультурним регіоном, де національний склад характеру етнічної спільності формує особливий елемент етнічної культури, який проявляється у проведенні національних свят, фестивалів, обрядів, традиційних національних спортивних змагань та ігор. Прикладами локальних культурних фестивалів Дніпропетровської області є «Смаколик-fest» в м. Кам'янське та «Колодій незламний» в м. Дніпро.

воцвіт» [13].

Створені в багатьох районах Дніпропетровської області історико-етнографічні та краєзнавчі музеї та етносадиби знайомлять із традиційною етнічною культурою, побутом та традиційною господарською діяльністю багатонаціонального населення. Зібрані унікальні колекції предметів культури та побуту, матеріали, що висвітлюють традиційні види мистецтва, звичаї, вірування найбільших етносів Дніпропетровського краю, сприяють збереженню, розвитку та популяризації рідної мови, народної творчості, традицій в одязі під час обрядів та свят свого народу [14].

Дніпропетровська область не обмежується тільки культурними та історичними пам'ятками, вона містить багато природних заповідників та ландшафтів, де можна насолодитися красою природи, побачити гарні та рідкісні рослини, зустріти тварин.

На жаль, у Дніпропетровській області на сьогоднішній день не затверджено регіональну програму та моделі розвитку культурно-етнічного туризму, не розроблені дорожні карти реалізації потенціалу етнічних територій у сфері туризму. У рамках дослідження територіальної соціально-економічної системи Дніпропетровської області були виокремлені регіональні орієнтири щодо побудови регіональної політики культурно-етнічного туризму (рис. 1).

Рис. 1. Орієнтири розвитку культурно-етнічного туризму Дніпропетровської області*

*складено автором на основі [8; 15]

Як бачимо з рисунку, культурно-етнічний туризм у рамках територіальної соціально-економічної системи Дніпропетровської області може вибудовуватися на ресурсах як природного, так і соціально-культурного середовища, що додатково забезпечує більш гармонійний розподіл рекреаційного навантаження на основні культурні та природні ресурси [15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, основні напрями раціонального використання ресурсів у розвитку культурно-етнічного туризму формуються виходячи з потенційних ресурсів, які має в своєму розпорядженні не тільки регіон в цілому, а кожна адміністративно-територіальна одиниця – муніципальний район.

Особливо чітко принцип раціональності проявляється під час виборів пріоритетних напрямів організації культурно-етнічного туризму в Дніпропетровській області. Ситуаційний аналіз розвитку туризму у соціально-економічному просторі області дозволив виділити етнічні орієнтири розвитку культурно-етнічного туризму. Культурно-етнічний туризм має потенціал до розвитку на базі створення етно-садиб, що сприятиме зростанню інтересу у населення до культури народів, що населяють регіон.

Зростання інтересу до об'єктів етнокультурного простору та розвиток культурно-етнічного туризму дозволить «відкрити» для туристів нові та вже існуючі етнографічні об'єкти. Етнотуризм може стати інструментом збереження традиційного побуту та

ремесл. Важливість розвитку цього виду туризму у тому, що етнічний туризм сприяє задоволенню духовних та пізнавальних потреб, сприяє етнічній та міжкультурній взаємодії. Для організації та розвитку етнічного туризму суттєву допомогу можуть надати вищі навчальні заклади у підготовці фахівців в галузі туризму та сервісу. Перевагами поширення культурно-етнічних турів Дніпропетровщиною можуть стати: долучення до історико-архітектурної та традиційної культурної спадщини українського народу; ознайомлення із природними пам'ятками, розвиток екологічного мислення на основі сталого користування рекреаційними ресурсами; підтримка екологічних фермерських господарств.

Література

1. Джаман В. О., Джаман Я. В., Чаплінський П. Розвиток етнічного туризму в поліетнічному просторі (на прикладі Чернівців) // Український географічний журнал. 2023. № 1. С. 35-45. doi:10.15407/ugz2023.01.035
2. Безугла Л., Ігнат'єва С., Нікітін Ю. Внесок ЮНЕСКО у розвиток туризму в Україні та країнах Європейського Союзу // Економіка та суспільство. 2023. № 58. doi: 10.32782/2524-0072/2023-58-67
3. Макарчук Н. Етнотуризм в соціокультурному середовищі: концепція дослідження // Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2020. Випуск 14. С. 291-302. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/view/6020/6298> (дата звернення 5.04.2024)
4. Подолян Я., Тимошенко І., Садова Н. Культурний туризм як інструмент відновлення та розвитку індустрії гостинності у повоєнний період // Економіка та суспільство. 2023. №53. doi:10.32782/2524-0072/2023-53-35
5. Ліхоносова Г.С., Сосновська Ю.Р. Організаційно-економічна проблематика етнічного туризму: аксіологічні аспекти // Вісник Хмельницького національного університету. 2018. № 2. С. 59-64. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2018/2018_2/jrn/pdf/11.pdf
6. Бондаренко Л. Міжнародний досвід розвитку туристичних регіонів // Інновації та технології в сфері послуг і харчування. 2023. № 1(7). С. 15-20. doi:10.32782/2708-4949.1(7).2023.3
7. Bieloborodova M. The role of rural tourism in the sustainable development of local hromadas. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2022. №4 (87). С. 86-94. URL: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2786>
8. Белобородова М. Соціальна відповідальність закладів індустрії гостинності в Україні: ретроспективний аналіз // Економічні горизонти. 2023. № 3(25). С. 36–46. doi:10.31499/2616-5236.3(25).2023.286654
9. Хитра О. Синергетичний потенціал розвитку туристично-рекреаційної соціо-еколого-економічної системи // Економіка та суспільство. 2021. № 25. doi:10.32782/2524-0072/2021-25-49
10. ДніпроОДА. Туристичні перлини Придніпров'я. *Дніпропетровська обласна військова адміністрація*: веб-сайт. URL: <https://adm.dp.gov.ua/turistichnij-kraj/cikava-dnipropetrovshina/turistichni-perlini-pridniprovuya> (дата звернення 5.04.2024)
11. Дніпропетровщина надала звіт для ЮНЕСКО // Нове місто+ТВ електрон. версія газ. 2022. 23 липня. URL: <https://novemisto.info/news/dnipropetrovshina-nadala-zvit-dlya-yunesko-21255> (дата звернення 5.04.2024)
12. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.
13. Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України. *Ukrainian Center for Cultural Research*: веб-сайт. URL: <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/> (дата звернення 5.04.2024)
14. Український центр культурних досліджень. Глосарій нематеріальної культурної спадщини. *Ukrainian Center for Cultural Research*: веб-сайт. URL: <https://uccs.org.ua/hlosarij-nks-2/> (дата звернення 5.04.2024)
15. Bieloborodova M, Voloshin V., Belopolsky N., Bessonova S., Bondarenko L. Testing the Environmental Kuznets Curve as an indicator for ecological tourism active development in Ukraine/ // Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment: proceed. of XV International Scientific Conference ", 17–19 Nov. 2021, Kyiv, Ukraine. P. 1-5. doi: 10.3997/2214-4609.20215K2010

Стаття надійшла 20.04.2024
Стаття прийнята до друку 4.05.2024
Доступно в мережі Internet 25.06.2024

Bieloborodova M.

Ph.D., Associate Professor

Department of Tourism and Enterprise Economics

Dnipro University of Technology

Dmytra Yavornytskoho av., 19, Dnipro, Ukraine, 49005

E-mail: bieloborodova.m.v@nmu.one

ORCID ID: 0000-0001-8329-7679

CULTURAL HERITAGE AS A COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL TOURIST AND RECREATION SYSTEM

The article is devoted to substantiating the importance of cultural and ethnic tourism for increasing the tourist attractiveness of the Dnipropetrovsk region in the conditions of sustainable development of the regional tourist and recreation system. The following methods have been used: abstract and logical (theoretical generalizations, formulation of conclusions), systematic approach, method of structural-logical generalization, statistical and graphic methods. Based on a critical analysis of scientific literature, the author's definition of sustainable development of the tourist and recreation system of the region has been given. It has been proposed to generalize the types of diversity of cultural and ethnic tourism on the basis of distinguishing such types as cultural-ethnic tourism itself, for which such subspecies as nostalgic, genealogical, cognitive, and ethnographic tourism, which includes Jailoo tours, anthropological, aboriginal subspecies, have been highlighted. The main tangible and intangible objects of the cultural heritage of Dnipropetrovsk region have been considered, and the presence of significant underutilized tourist potential of the multi-ethnic region has been proved. It has been noted that the Petrykivka local community has the highest cultural and ethnic potential as the center of the Petrykivsky's paintings and the place of the largest concentration of traditional farms. The main orientations of the development of cultural and ethnic tourism in the Dnipropetrovsk region have been summarized, among which the natural (recreational and health potential), ethnic (ethnic estates, museums, folk crafts) and cultural (sacred objects and other cultural landscapes) directions have been distinguished. It has been determined that the advantages of the spread of cultural and ethnic tours in the Dnipropetrovsk region can be inclusion in the historical-architectural and cultural-ethnic heritage of the Ukrainians; familiarization with local natural and landscape features, recreational resources; participation in traditional rites, familiarization with crafts, ecological farm products.

Key words: cultural and ethnic tourism, tourist and recreation system, intangible heritage, ethnic homestead, traditions.

References

1. Dzhaman, V. O., Dzhaman, Ya. V., & Chaplinskyi, P. (2023). Rozvytok etnichnoho turizmu v polietnichnomu prostori (na prykladi Chernivtsiv). *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, 1, 35-45. doi:10.15407/ugz2023.01.035
2. Bezuhla, L., Ihnatieva, S., & Nikitin, Yu. (2023). Vnesok YuNESKO u rozvytok turizmu v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Ekonomika ta suspilstvo*, 58. doi: 10.32782/2524-0072/2023-58-67
3. Makarchuk, N. (2020). Etnoturizm v sotsiokulturnomu seredovyschi: kontseptsiia doslidzhennia. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Politolohiia*, 14, 291-302. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/view/6020/6298> (Retrieved April 5, 2024)
4. Podolian, Ya., Tymoshenko, I., & Sadova, N. (2023). Kulturnyi turizm yak instrument vidnovlennia ta rozvytku industrii hostynnosti u poviennyi period. *Ekonomika ta suspilstvo*, 53. doi:10.32782/2524-0072/2023-53-35
5. Likhonosova, H. S., & Sosnovska, Yu. R. (2018). Orhanizatsiino-ekonomichna problematyka etnichnoho turizmu: aksiolohichni aspekty. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 2, 59-64. http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2018/2018_2/jrn/pdf/11.pdf
6. Bondarenko, L. (2023). Mizhnarodnyi dosvid rozvytku turystychnykh rehioniv. *Innovatsii ta tekhnolohii v sferi posluh i kharchuvannia*, 1(7), 15-20. doi:10.32782/2708-4949.1(7).2023.3
7. Bieloborodova, M. (2022). The role of rural tourism in the sustainable development of local hromadas. *Naukovyy zhurnal "Ekonomika i rehion"*, 4(87), 86-94. <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2786>
8. Bieloborodova, M. (2023). Sotsialna vidpovidalnist zakladiv industrii hostynnosti v Ukraini: retrospektyvnyi analiz. *Ekonomichni horyzonty*, 3(25), 36-46. doi:10.31499/2616-5236.3(25).2023.286654
9. Khytra, O. (2021). Synerhetychnyi potentsial rozvytku turystychno-rekreatsiinoi sotsio-ekoloho-ekonomichnoi systemy. *Ekonomika ta suspilstvo*, 25. doi:10.32782/2524-0072/2021-25-49

10. *DniproODA. Turystychni perlyny Prydniprov'ia*. Dnipropetrovska oblasna viiskova administratsiia. <https://adm.dp.gov.ua/turistichnij-kraj/cikava-dnipropetrovshina/turistichni-perlini-pridniprovyia> (Retrieved April 5, 2024)
11. Dnipropetrovshchyna nadala zvit dlia YuNESKO. *Nove misto+TV*. (2022, July 23). <https://novemisto.info/news/dnipropetrovschina-nadala-zvit-dlya-yunesko-21255> (Retrieved April 5, 2024)
12. Herasymenko, V. H. (Ed.). (2016). *Otsinka turystychno-rekreatsiinoho potentsialu rehionu*. ONEU.
13. *Natsionalnyi perelik elementiv nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy*. Ukrainian Center for Cultural Research. <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/> (Retrieved April 5, 2024)
14. *Ukrainskyi tsentr kulturnykh doslidzhen. Hlosarii nematerialnoi kulturnoi spadshchyny*. Ukrainian Center for Cultural Research. <https://uccs.org.ua/hlosarij-nks-2/> (Retrieved April 5, 2024)
15. Bieloborodova, M., Voloshin, V., Belopolsky, N., Bessonova, S., & Bondarenko, L. (2021). Testing the Environmental Kuznets Curve as an indicator for ecological tourism active development in Ukraine. *Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment: proceed. of XV International Scientific Conference* (pp. 1-5). Kyiv, Ukraine. doi: 10.3997/2214-4609.20215K2010

Received 20 April 2024

Approved 4 May 2024

Available in Internet 25.06.2024

Цитування згідно ДСТУ 8302:20

Белобородова М.В. Культурна спадщина як складова сталого розвитку туристично-рекреаційної системи регіону // Економіка харчової промисловості. 2024. Т.16, вип. 2. С. 78-84. doi: 10.15673/fe.v16i2.2944

Cite as APA style citation

Bieloborodova, M. (2024). Cultural heritage as a component of sustainable development of the regional tourist and recreation system. *Food Industry Economics*, 16(2), 78-84. doi: 10.15673/fe.v16i2.2944